

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea literară din care fac parte Ministerul Federal pentru Europa, Integrare și Afaceri Externe al Republicii Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, Fundația Culturală Elvețiană Pro Helvetia, Grupul de Interes „Traducătoare Traducători” (Literaturhaus Wien), din însărcinarea Ministerului Federal pentru Artă, Cultură, Serviciu Public și Sport al Republicii Austria, Goethe-Institut, Agenția Slovenă de Carte, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului Principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein, Ministerul Culturii din Republica Albania, Ministerul Culturii și Informației din Republica Serbia, Ministerul Culturii din România, Ministerul Culturii din Muntenegru, Ministerul Culturii din Republica Macedonia de Nord, Ministerul Culturii din Republica Bulgaria, Târgul de Carte de la Leipzig, precum și Fundația S. Fischer.

traduki^T

ARNAUD MARET

Spumele negre

Traducere de
IRINEL ANTONIU

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI	Requiem aeternam	9
PARTEA A DOUA	Confutatis maledictis	85
PARTEA A TREIA	Crepuscul de cenușă	183
PARTEA A PATRA	Dans pe marginea hăului	283

Prima mână în spatele lui respira, ca și el, poate cu la fel de multă greutate. Amândoi respirau adânc, trăgând lacrimă amară în acest început de dimineață.

Dar durerea care le apăsa piepturile nu era aceeași. Pentru el, era o formă mătăsoasă de rugine, de dezgust față de sine care, de ani buni, îl făcea să nu mai poată să se gândească la nimic altceva decât la momentul prezent, un fel de creșcă în dreptul burții, până când

I

Corpul îi era greu. Mâinile sprijinite pe micul zid de piatră care îngrădea terasa îl dureau, brațele îi erau deja reci și amorțite. Acum respira anevoios, ca și cum toată oboseala ultimelor zile i-ar fi căzut deodată pe piept, apăsându-l cu o greutate insuportabilă.

Știa că aceeași siluetă stă în continuare în spatele lui. Și totuși nu voia să se întoarcă.

Pe dinaintea ochilor îi dansa o imagine neclară. Apele liniștite ale lacului Starnberg, scăldate de lumina palidă, fragilă a acestui sfârșit de noapte, lăsau uneori locul schiței unui pod distrus de bombardamente. Din noaptea deasă și silențioasă făneau brusc reflexii de flăcări violente, pe care știa că este singurul care le vede.

Grădina bine îngrijită cobora până la malul apei. Asta vedea el când, obosit să tot contemple lacul în mijlocul căruia amintirile lui recăpătau viață sub forma unor viziuni dureroase, lăsa ochii în jos. Privirea i se agăța de copaci, de banca de piatră, parcă pentru a scăpa de un vertij. La intervale regulate, se simțea ca prins într-o vâltoare. Atunci totul începea să se învârtă, chiar și reperele solide ale parcului, copacii, banca. De fiecare dată, numai printr-un efort al voinței izbutea să scape de starea de rău, de vidul care părea că îl va înghiți. Dar simțea că la un moment dat nu va mai putea rezista, că se va prăbuși. Trupul său, rece și nemișcat ca piatra, avea să cadă pe dalele de pe jos și să se sfărâme în mai multe bucăți, în sute de cioburi.

Ființa aflată în spatele lui respira, ca și el, poate cu la fel de multă greutate. Amândoi inspirau adânc, trăgând lacom aerul rece al acestui început de dimineață.

Dar durerea care le apăsa piepturile nu era aceeași.

Pentru el, era o formă insidioasă de rușine, de dezgust față de sine care, de ani fără număr, îi lăsa un fel de gust amar în gură la momentul trezirii, un fel de crampe în dreptul burții, până când somnul îi îneca conștiința. Avea totodată senzația, din ce în ce mai intensă cu trecerea anilor, că niște maxilare de oțel îi comprimă pieptul. Dar mai ales un miros nu-l mai părăsea niciodată, de parcă i s-ar fi impregnat în trup. Mirosul cărnii care arde, care se crapă și fumegă, linsă de flăcări. Mai mult decât țipetele, mai mult decât imaginea trupurilor chircite și înnegrite, mirosul acesta nu-l părăsise niciodată.

Aceasta fusese penitența lui.

În spate, la câțiva pași, palpita o altă viață, care-i rămânea străină. O răsuflare asupra căreia nu avea nici un control. O voință, inaccesibilă înțelegerii lui, dar pe care o simțea încordându-se ca un arc. O forță care susținea acea viață din spatele lui, care-i dădea sens, îi indica țelul de urmărit – și o mistuia.

Iar acea forță era ura.

Ceea ce vedea el, chiar și fără să se întoarcă, era moartea.

II

Umbra i se decupa clar pe trotuarul din față, iar razele oblice ale soarelui îi băteau pe spate. Ajuns cu pașii lui rapizi la jumătatea străzii Spitalului, Julien Kelsen își dădu seama că e cald. Era ca o revelație calmă în acest început de aprilie, după o iarnă lungă și friguroasă, destul de mohorâtă. Se osteni atunci să privească împrejur cu adevărat și observă, aproape cu uimire, că la terasa din colț, de la capătul străzii, fuseseră scoase mesele și, ca după o lungă hibernare, populația studențească se apucase să-și colonizeze din nou biotopul preferat.

Circulația nu era prea densă în aceste prime ore ale după-amiezii și mulți studenți traversau strada înspre clădirile Universității, care se înălțau chiar peste drum, în partea de sus a pantei. Cursurile urmau să reînceapă după pauza de prânz.

Julien Kelsen iuți și mai mult pasul. Nu era în întârziere, dar voia să fie sigur că are timp să bea puțină apă înainte de a vorbi fără întrerupere timp de o oră și jumătate. Urcă câte patru treptele care dădeau spre esplanada din fața intrării Universității, în mijlocul unui val de studenți care vorbeau și râdeau. Bărbații, descheiați la cămașă, își aruncaseră neglijent sacourile sau puloverele pe umăr, iar femeile adoptaseră ținute primăvăratice în culori uneori țipătoare, ca pentru a saluta cum se cuvinte sosirea bruscă a acesteia veri care parcă scurtcircuitase o primăvară care până atunci trecuse neobservată, înecată în ceața ce urca dinspre Sarine.

Cursurile se reluaseră cu trei săptămâni în urmă – patru, dacă puneai la socoteală vacanța de Paști –, dar părea că în joia

aceasta de aprilie reîncepea cu adevărat, la Freiburg, semestrul de vară al anului 1989.

Respect Julien o tăie de-a curmezișul esplanadei și coborî cele câteva trepte care permiteau accesul la marea ușă de sticlă a aripii de sud-est din clădirea Miséricorde¹. Odată intrat pe ușa, își dădu seama că înăuntru aerul era mai răcoros, ca și cum clădirea ar fi păstrat în ea puțin din frigul umed al iernii, pe care îl răspândea cu plăcere după revenirea vremii bune. Frig bun de respirat. Julien o luă pe interminabilul culoar care, după alte câteva trepte, traversa toată lungimea clădirii. Tocmai la capăt se aflau marile amfiteatre. La jumătatea drumului, se opri la toaleta din dreapta, ca să bea patru înghițituri lungi de apă direct de la robinet.

Se șterse cu grijă la gură cu batista și își contemplă reflexia în oglindă. Un chip nici frumos, nici urât, bine ras, înconjurat de un păr șaten, des, destul de lung, pieptănat cu atenție. O chică bogată, care nu părea amenințată de chelia de care sufereau, în diferite grade, mulți dintre colegii lui, dar presărată deja de numeroase fire argintii. Ochi de un cenușiu metalic, cu o strălucire puțin dură. Pe scurt, chipul unui bărbat care se apropia de treizeci de ani și își purta onorabil vârsta.

Șterse o ultimă picătură de apă care îi atârna sub nas și puse batista la loc în buzunar. Ieșind din nou pe culoar, își aranjă cu-reaua servietei de piele pe care o purta pe umăr și porni mai departe înspre amfiteatrul B.

Ajuns la capătul coridorului, pătrunse pe ușa din dreapta într-un amfiteatru mare și, cu un gest larg, își așează servieta pe catedră, pe care o ocoli astfel încât să se plaseze în spațiul care o despărțea de primul rând de bănci. Cu mâinile și spatele sprijinite de muchia ascuțită a mesei, se întoarse spre bănci și ridică ochii. Erau vreo cincizeci de studenți, împărțiți ici și colo pe toată înălțimea amfiteatrului. Sigur, nu formau o mulțime densă, dar măcar numărul lor nu scăzuse de la primul curs, ceea ce era în sine o încurajare.

¹ Corp al Universității din Freiburg în care funcționează facultățile de drept, teologie, literă și științe umane (n. tr.).

Julien aruncă un ochi la ceas și, constatând că ajunsese cu câteva minute mai devreme, își îndreptă din nou atenția asupra auditoriului.

Compus în mod mai mult sau mai puțin echilibrat din femei și bărbați, acesta semăna cu ceea ce aștepta el de la un grup de studenți – nu lipsea nimic, nici măcar auditorul liber trecut bine de șazeci de ani, studios până la exces, așezat în primul rând. Chipuri cu estetică diversă, dar cel puțin eliberate de chinurile acneei, totul în zarva veselă a ultimelor minute dinainte de începerea cursului. Însă, de îndată ce el avea să înceapă să vorbească, avea să se facă liniște.

Rătăcind la întâmplare cu privirea prin bănci, nu mai capta decât fragmente de imagini: expresii interesate, mine concentrate, priviri uneori buimace, adesea curioase. Aleseseră acest curs, prezența nu era obligatorie, ceea ce era garanția unui oarecare interes, atât din partea lor, cât și a lui.

După ce expiră sfertul de grație, Julien se smulse din reverie și începu:

– Doamnelor și domnilor, bine ați venit la această a treia lecție – de vreme ce seriozitatea dumneavoastră academică a putut să reziste victorios la chemările teraselor... (câteva râsete). Ca de obicei, nu vom face pauză, ca să terminăm mai repede – ceea ce vă va permite să profitați totuși puțin de soare.

Julien trase spre el servieta și, cu o singură mână, o deschise ca să scoată stiloul cu care îi plăcea să se joace în timp ce se adresa unui public numeros – mai mult din obișnuință decât din cauza unui trac real.

– Rămăseserăm data trecută la diferitele tentative de a defini ceea ce trebuie să numim, în lipsa unui termen mai bun, *apelul la popor*. Rețineți că demersul populist se caracterizează înainte de toate prin cvasiimposibilitatea de a-i da o definiție care să fie altceva decât reflectarea uneia dintre numeroasele lui fațete. A identifica o esență a populismului este extrem de dificil – și de riscant. De ce riscant? Pur și simplu pentru că două obstacole sunt greu de evitat când vorbim despre populism: primul este de

a ne mulțumi cu cea mai generică definiție posibilă, care, pentru a nu exclude *a priori* nici o experiență istorică, își pierde în final orice utilitate științifică; cel de-al doilea este de a ne pierde, dimpotrivă, tocmai în labirintul manifestărilor lui istorice, încât să ajungem la un relativism care împiedică orice sistematizare, orice delimitare a unui nucleu dur al fenomenului. După părerea mea, o singură specialistă a reușit să dea o definiție satisfăcătoare a demersului populist: Margaret Canovan, când prezintă populismul drept un discurs – înainte de toate un discurs, notați bine asta, vom reveni –, un discurs așadar, centrat pe popor și vizând să producă în rândul acestuia o reacție emoțională. Iată unde rămăseserăm. Ce întrebare vă vine în minte în acest punct al discuției – în afară de cea despre numeroasele experiențe istorice care se pot încadra în aceste exigențe, de la discursurile lui Lenin până la cele ale unor politicieni contemporani, trecând prin retorica lui Hitler și a lui Goebbels?

Julien își îndreaptă spatele lipit de pupitru și cuprinse sala cu privirea. Unii studenți luau notițe cu o frenezie suspectă.

– Le pun întrebarea și celor care continuă să scrie – a lua notițe este un lucru bun în sine, dar nu constituie un motiv suficient pentru a scăpa de inchiziția mea...

Remarcă atunci, în rândul al cincilea, o fată care părea împărțită între două dorințe contradictorii – cea de a pune o întrebare și cea de a nu se face nicidecum remarcată.

– Domnișoara din rândul cinci, de exemplu? propuse Julien. Studenta părea stânjenită, ezită, apoi începu.

– Cred că termenul de „popor“ poate să pară vag, nu? Ce înțelegem cu adevărat prin asta? Proletariatul sau națiunea în întregime?

– Exact! continuă Julien. Tocmai aici se situează miezul problemei. Despre ce popor vorbim? Cărui popor i se adresează discursul populist? Poporul apărut de Poujade este același cu cel căruia îi vorbește Péron? Cel al narodnicilor este cel al populștilor americani care le sunt, mai mult sau mai puțin, contemporani? Sau cel al generalului Boulanger, în prima jumătate a

deceniului 1880? Sau cel al contestărilor scandinave, încă destul de recente chiar dacă astăzi sunt parțial resorbite, eu nu cred în dispariția lor totală... Sau se confundă cu cel al Frontului Național francez – aveți în memorie rezultatele acestui partid la legislativele de acum trei ani? Și ce părere aveți despre poporul spre care se îndreaptă noul șef al FPÖ-ului austriac – cine este acest nou șef pe care îl cunoaștem abia de câțiva ani (congresul de la Innsbruck din 1986, ca să fiu foarte precis)?

– Jörg Haider, răspunse cu o voce timidă un blond înalt și deselat, așezat singur în partea de sus a amfiteatrului, în mijlocul unei grămezi impresionante de dosare.

– Exact! Cum trasează particularitatea „liberalismului“ austriac contururile vagi ale unui popor absolut particular? Vedeți, fiecare experiență necesită o analiză particulară, de unde riscul de a cădea, dacă nu avem grijă, într-o simplă catalogare a expresiilor diferențiate ale unui fenomen – dorit în același timp politic și apolitic – căruia nu am mai reuși să-i percepem natura – sau, mai bine spus, într-un vocabular aristotelician, esența... Dar să revenim la întrebarea noastră inițială. Toți acești conducători vorbesc aceluiși popor, după părerea dumneavoastră? *Demos*-ului din cetatea greacă, deci cetățenilor? Proletarilor opuși „celor mari“, burghezilor? Sau *ethnos*-ului, poporului definit prin apartenența la o rasă, la o religie, la un spațiu lingvistic, la o cultură? Vedeți că problema este cât se poate de complexă...

Apoi Julien se ridică de tot și se duse îndărătul catedrei, scoțând din geantă dosarul gros care-i constituia notele și pe care îl așeză în fața lui. Cursul continuă pentru durata regulamentară. Julien nu se ferea să le pună întrebări studenților, încurajându-i să ia cuvântul când cred de cuviință. Acest mod de predare era specific universităților germanofone, Julien știa asta, iar studenții francofoni era prea puțin obișnuiți să intervină la un curs *ex cathedra*. Dar după trei săptămâni obiceiurile începeau să se schimbe.

– Înainte să vă redau libertatea, vă trimit, încă o dată, la bibliografia pe care v-am împărțit-o acum trei săptămâni, în special la

volumul *Populism* de Canovan – da, Canovan este un nume care cu siguranță îl veți mai auzi des aici...

În sală se schițară zămbete.

– Ei bine, nu-mi mai rămâne decât să vă urez un weekend plăcut.

Julien cuprinse cu o ultimă privire amfiteatrul.

– Vă mulțumesc pentru atenție.

Zgomotul sec produs de degetele lipite ale studenților bătând în lemnul tocit al pupitrelor umplu sala timp de câteva secunde, ca sunetul rapid și amețitor al vreunei tobe ancestrale, apoi reveni rumoarea înăbușită a conversațiilor reluate în tumultul scaunelor ridicate, frecușul genților pe podea și pe mese și zgomotul mat al pașilor pe culoare. Lăsând să se scurgă valul de studenți prin defileul îngust al celor două uși, Julien, care-și strânsese repede lucrurile, își puse iar geanta pe umăr și o luă pe urma ultimului – blondul deșirat – ca să iasă din sală. Pe hol, trecu în grabă de diferitele grupuri prinse în discuții și o luă pe scări, căci biroul pe care-l împărțea cu un coleg, și el tânăr profesor asociat de istorie contemporană, se afla la etajul superior.

Când deschise ușa, Julien fu surprins să-l găsească în birou pe respectivul coleg, care, suit pe un scaun care se clătina, muta niște dosare prăfuite pe un raft aproape inaccesibil.

– Maxime? Credeam că nu mai vii azi, îi spuse vesel Julien. Chiar vrei să-ți rupi ceva?

– Nu neapărat, dar salariul meu de cercetător trebuie să cuprindă pe undeva și un spor de risc, nu? îi răspunse colegul său sărind iute de unde era cocoțat. Apropo, te-a căutat cineva la telefon acu vreo douăzeci de minute.

Maxime de Reyff se întoarse apoi către Julien, după ce așeză scaunul lângă perete ca să nu aglomereze un spațiu deja foarte limitat. Încăperea nu putea să aibă mai mult de cincisprezece metri pătrați, două birouri ocupând o mare parte din această suprafață.

– De la München, continuă el. Le-am zis să sune din nou pe la trei, fiindcă știam că atunci termină cursul. Vreo problemă?

Chipul lui Julien parcă încremenise, cu privirea pierdută în contemplarea unui punct situat undeva în spatele interlocutorului său.

După un moment de tăcere, Julien își veni în fire.

– Nu, e în ordine. De la München, zici?

– Da, preciză Maxime, un oarecare... Am notat undeva.

Scotoci prin hârtiile împrăștiate care acopereau suprafața biroului său, cu excepția unei bucatăle din mapă pe care se răcea o ceașcă de cafea prea străvezie.

– Gata, am găsit. Un oarecare Georg Hertling. Comisar de poliție, dac-am înțeles bine. Ai fost recent la München? Ai parcat ilegal sau ceva de genul ăsta?

– Din câte știu, nu.

Julien se opri și își puse servieta pe birou, nu mult mai ordonat decât al colegului său. Rămase câteva secunde cu capul plecat, ca și cum l-ar fi năpădit deodată niște gânduri dureroase cărora Maxime nu le putea ghici conținutul. În sfârșit, adăugă, ca pentru sine:

– Nu m-am mai întors la München de trei ani.

În clipa aceea telefonul începu să sune.

– El trebuie să fie, zise Maxime îndreptându-se spre ușă. Mă duc să-mi iau o cafea, încheie el ca să-și justifice plecarea, fără a arunca măcar o privire spre ceașca plină care trona pe biroul lui.

Ieși și închise încet ușa.

Telefonul continua să sune. Julien rămânea nemișcat. După șase sonerii, întinse brațul ca un automat și apucă receptorul.

– Alo?

Era o clipă cum se întâmplă uneori, când o stranie senzație de repetiție pune stăpânire pe o persoană, făcând-o să creadă că situația prezentă nu este decât reluarea unei scene deja jucate – și al cărei actor a fost deja. Așa că Julien presimțea deja, în mod confuz, ce veste avea să-i dea vocea deopotrivă străină și familiară care se auzea în receptor.

– Herr Professor Doktor Julien Kelsen? îl întreabă o voce cavernoasă de fumător, cu un accent münchenez de să-l tai cu cuțitul.

– Da, răspunse Julien intenționat în franceză.

- Comisarul Georg Hertling, de la Siguranța din München. Domnule profesor, am încercat deja să dau de dumneavoastră mai devreme, cum v-a spus, fără îndoială, colaboratorul dumneavoastră.

Franceza polițistului era absolut corectă.

- Am să vă dau o veste proastă. Tatăl dumneavoastră a decedat ieri dimineață în vila de pe malul lacului Starnberg.

Făcu o pauză.

- A fost asasinat.

Julien rămase tăcut și se așează încet pe scaun, cu mâna încleștată pe receptor. Se lăsă o lungă tăcere.

- Domnule profesor? Mai sunteți pe fir? întrebă Hertling.

- Da. Vă rog să mă scuzați.

Julien trase adânc aer în piept.

- Ce s-a întâmplat?

- E complicat să vă dau detalii la telefon, continuă polițistul. Cred că ar trebui să veniți cât mai repede la fața locului.

- Da, da, desigur. Iau... Iau primul tren.

- Mi-am permis să consult eu însumi orarul. Aveți un tren care pleacă din Freiburg la ora șaisprezece și douăzeci. Sosește în gara centrală din München la douăzeci și trei cincizeci și trei. Poate să vă aștepte un polițist cu mașina.

- Foarte bine, o să iau trenul ăsta.

- Eu o să vă aștept la... cum se zice în franceză?

- Morgă, completă Julien fără să se gândească.

- Da, exact, trebuie să identificați oficial... în fine, cadavrul.

Mașina vă va duce direct acolo.

- Am înțeles.

- Condoleanțe, adăugă Hertling pe un ton stânjenit.

- Mulțumesc, domnule comisar, murmură Julien, care rămase imobil în timp ce germanul închidea.

Foarte încet, Julien puse receptorul pe birou, fără să închidă totuși.

Tatăl lui murise. Maximilian von Kelsen nu mai era. Ce putea să însemne această scurtă constatare? Chiar ar fi cineva afectat

dacă însuși fiul individului dispărut nu ar reuși să simtă altceva decât o sfârșeală inedită, mai degrabă fizică decât morală - o ciudată paralizie, dar nicidecum o suferință? Unde erau sentimentul de pierdere, durerea afectivă, emoția? Oare moartea tatălui n-ar fi trebuit să provoace decât această amorțire, această încetinire abia perceptibilă a senzației?

Julien nu simțea nimic sau, mai bine spus, nu avea impresia că ar simți ceva. Atâta doar, că raportul cu lumea exterioară devenise mai puțin imediat, mai imprecis. De parcă n-ar mai fi avut decât o conștiință diminuată a mediului său.

- Vești proaste?

Maxime intrase în încăpere fără ca Julien să-și dea seama. Julien se ridică dintr-un salt și începu prin a pune în furcă receptorul care zăcea pe birou.

- Nu chiar, răspunse el pe un ton rece, aruncând o privire la ceas.

Trei și zece. Trebuia să se întoarcă repede acasă, dacă voia să aibă timp să-și pregătească câteva lucruri înainte de a merge la gară.

- Sigur e totul în ordine? insistă Maxime.

- Da! îl asigură Julien, forțându-se să zâmbească.

Nici măcar nu știa prea bine de ce își minte colegul și prietenul.

Îl privi pe Maxime în ochi și chiar îi puse mâna pe umăr, ca să-l liniștească pe deplin.

- Weekend frumos!

Apucă servieta și se îndreptă cu pași mari spre ușă.

- Și ție, Julien, zise Maxime uitându-se intrigat, aproape îngrijorat în urma lui.